

Andrzej M. Wyrwa

Przedmowa

Studia Lednickie 10, 15-17

2010

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PRZEDMOWA

W 1856 roku Albin hrabia Węsierski wykupił od Karla Johannesa wyspę na Jeziorze Lednica – Ostrów Lednicki. Po 153 latach od tego momentu, po wieloletnich staraniach i licznych zabiegach organizacyjnych, w 1969 roku powołano do życia Muzeum Początków Państwa Polskiego, któremu w 1975 roku zmieniono nazwę na Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. Od tego czasu rozpoczął się nowy okres w dziejach tego miejsca i początek drogi tej tak ważnej dla kultury polskiej placówki muzealnej¹. W 2009 roku Muzeum obchodziło swój rubinowy Jubileusz. Główne uroczystości odbyły się w dniu 19. września tego roku.

Od samego początku placówka ta rozwijała się w bardzo dynamiczny sposób. Szeroka wizja jej pierwszych organizatorów i potrzeba prezentacji pełnych dziejów naszej historii i roli jaką *Polonia Maior* – Wielka Polska – w niej odegrała, po wstępnych przygotowaniach, niezależnie od budowy rezerwatu archeologicznego na Ostrowie Lednickim, w 1973 roku powołano w strukturach muzeum oddział etnograficzny, na bazie którego już w 1975 roku utworzono Wielkopolski Park Etnograficzny w Dziekanowicach jako oddział Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. Celem tego ośrodka miała być i jest rekonstrukcja owalnicowej wsi wielkopolskiej oraz zabezpieczenie i ekspozycja przedmiotów związanych z życiem i działalnością mieszkańców wsi i miasteczek z obszaru historycznej Wielkopolski od 2 poł. XIX do pocz. XX wieku². W 2010 roku od tego momentu minęło 35 lat. Obchodziliśmy więc koronowy Jubileusz.

Obydwa te ośrodki i pozostałe wczesnośredniowieczne zespoły osadnicze, które funkcjonują w obecnych strukturach muzeum (m.in. Giecz i Grzybowo) z pozoru mogą być odbierane jako zbyt rozbieżne czasowo, aby je łączyć we wspólną całość. Po głębszej refleksji i pogłębieniu wiedzy na temat tradycji i ewolucji kulturowej z łatwością jednak zauważymy, że obydwa przestrzenie kulturowe są bardzo podobne, tylko „*cokolwiek dalej*”. Mimo upływu tysiąca lat między czasami Mieszka i Bolesława, z którymi związany jest Ostrów Lednicki, a wsią wielkopolską XIX wieku, w oparciu o te ostatnie – owe wiejskie chaty - możemy odczytywać i obrazować wiele elementów działań i zachowań ludzi żyjących w obydwu przestrzeniach. W niewielu miejscach w Europie mamy do czynienia z takim ujęciem i prezentacją rodzimej tradycji kulturowej. Nie miejsce tu na pełniejsze rozwinięcie tego problemu, ale tak właśnie jest.

Wielkopolski Park Etnograficzny jest sztandarowym skansenem etnograficznym w skali całego kraju. Jego znaczenie jest olbrzymie. Chroni on bowiem „świat”, który

¹ Na temat historii muzeum patrz: A.M. Wyrwa, *Lednicka Custodia Memoriae. 40- lecie Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. Introductio*, w: *Custodia Memoriae. Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy XL lat istnienia (1969-2009)*, red. A.M. Wyrwa, Lednica 2009, s. 21-41; J. Wrzesiński, M. Fryza, *Od zabytkowej ruiny do muzeum przestrzennego*, w: *Custodia Memoriae. Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy XL lat istnienia (1969-2009)*, red. A.M. Wyrwa, Lednica 2009, s. 43-92

² Na temat historii Wielkopolskiego Parku Etnograficznego patrz: J. Wrzesiński, M. Fryza, *Od zabytkowej ruiny*; A. Pelczyk, *Historia badań etnograficznych w Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy*, w: *Custodia Memoriae. Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy XL lat istnienia (1969-2009)*, red. A.M. Wyrwa, Lednica 2009, s. 171-186

jeszcze niedawno mogliśmy oglądać *in situ*. Dziś natomiast prawie całkowicie zniknął on z naszego krajobrazu. Przez jego istnienie zachowujemy więc dla pamięci następnych pokoleń to co jeszcze niedawno, w okresie niewoli i początków II Rzeczypospolitej było codziennością naszych pradziadów. Relacje z tych obchodów przedstawimy w kolejnym tomie Studiów Lednickich.

Tom X *Studiów Lednickich*, który oddajemy do rąk czytelnika stanowi zbiór studiów i materiałów poświęconych różnym zagadnieniom związanym z badaniami nad wczesnym średniowieczem lednickiego kompleksu osadniczego i Wielkopolski. Jest on bezpośrednią, a ze względu na kolejny numer tomu również jubileuszową – cynowy jubileusz – kontynuacją tej serii wydawniczej. W syntetyczny sposób podsumowujemy w nim też obchody 40-lecia muzeum przez publikacje laudacji pana Tomasza Merty, homilie Księdza Arcybiskupa Henryka Józefa Muszyńskiego Metropolity Gnieźnieńskiego, Prymasa Polski i biskupa Wojciecha Polaka oraz sprawozdanie z tych obchodów (Anna Wrzesińska, Jacek Wrzesiński - Kronika).

* * *

Cały tom dedykujemy pamięci pana Tomasza Merty podsekretarza Stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego, który tragicznie zginął w kwietniu 2010 roku w katastrofie pod Smoleńskiem.

Pan minister Tomasz Merta urodził się w Legnicy, szkołę średnią ukończył w Kielcach. Z wykształcenia był polonistą. Ukończył filologię polską na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego. Był też absolwentem podyplomowej Szkoły Nauk Społecznych przy IFiS PAN oraz studium doktoranckiego na Wydziale Stosowanych Nauk Społecznych UW. W latach 1996-1998 był asystentem w Instytucie Stosowanych Nauk Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego. Specjalizował się w zakresie historii myśli politycznej. W latach 2000-2001 pełnił funkcję doradcy Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a w latach 2001-2002 dyrektora Instytutu Dziedzictwa Narodowego. Od 2005 roku był Generalnym Konserwatorem Zabytków. Był również współautorem programu Prawa i Sprawiedliwości w zakresie kultury, konsultantem merytorycznym w Centrum Edukacji Obywatelskiej, współautorem licznych programów nauczania i podręczników z zakresu wiedzy o społeczeństwie, historii i przedsiębiorczości oraz współautorem metodycznych poradników dla nauczycieli. Był też czynnym publicystą oraz współautorem i współ-redaktorem książek publicystycznych: *Pamięć i odpowiedzialność* (2005) oraz *W obronie zdrowego rozsądku* (2000). W latach 1996-1999 był członkiem zespołu redakcyjnego „Res Publica Nowa”, a w okresie 1996-2000 był polskim korespondentem „East European Constitutional Review”. W latach 2000-2002 pełnił funkcję redaktora naczelnego „Kwartalnika Konserwatywnego”. Publikował także m.in. w „Znaku”, „Życiu”, „Rzeczypospolitej”, „Gazecie Wyborczej”, „Przeglądzie Politycznym”, „Więzi”, „Newsweeku” i „Ozonie”³

Przez wiele lat Pan Tomasz Merta był wielkim orędownikiem ochrony dziedzictwa narodowego chronionego na Ostrowie Lednickim przez Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy. Dzięki Jego życzliwości, głębokiej i wszechstronnej erudycji oraz wrażliwości na zachowanie pamięci o przeszłych pokoleniach Ostrów Lednicki miał naprawdę Wielkiego Orędownika i Mecenasa. Szczególny wyraz Jego troski o to miejsce można odczytać w laudacji, wygłoszonej przez Niego w dniu 19. września 2009 roku w czasie uroczystości jubileuszowych na Ostrowie Lednickim. Wystąpienie to publikujemy w oparciu o filmowy zapis cyfrowy, jakiego dokonano w tym dniu. Autor nie zdążył już go autory-

³ Syntetyczny biogram na podstawie <http://wikipedia.org/wiki/TomaszMerta>; <http://www.mkidn.gov> (odczytane 5. 09. 2010 r.)

zować. Podajemy go więc w wersji oryginalnej tylko z korektami redakcyjnymi i po akceptacji Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Katastrofa lotnicza przerwała jego dalsze plany i działania, a miał dopiero 45 lat (7.11.1965 - 10.04.2010).

Andrzej M. Wyrwa